

Od Burianovy pamětní desky je jen několik kroků k další bustě. Najdete ji vpravo vedle vchodu domu o trochu níže na protější straně ulice - bývalé synagoze a židovské školy, nyní Rabasovy galerie. Jak už název galerie napovídá, busta, kterou máte před sebou, ukazuje tvář malíře Václava Rabase.

Václav Rabas

(13. 11. 1885 Krušovice - 26. 10. 1954 Praha)

Když se malíř Václav Rabas rozhodl zasvětit svou uměleckou tvorbu svému rodnému kraji, tušil, jak nesnadný úkol ho čeká. „Může být vůbec obraz z toho tísnivého, syrového, ubláceného světa?“ ptal se sám sebe při pohledu na „zemi neromantickou“ kolem rodných Krušovic.

Byly tu jen pásy polí, meze, cesty, sem tam chmelnice, nic víc. Nevýrazný pás země mezi čarokrásným Křivoklátskem a neméně okouzlujícím Džbánem. Očividná krása však Rabase nevlábila. „Romantika neláká, je zřejmá, moc pompézní a příliš bije do očí, vnučuje se. Úkolem umělce je objevovat svět, který lidé sami nevidí, necítí,“ tvrdil.

Mimoto pro něj bylo bytostně důležité chápat, sžít se, důvěrně poznat téma svých obrazů, aby dovedl rozlišit podstatné od povrchního a dokázal trefně vyjádřit povahu krajiny, stejně jako nejlepší spisovatelé umí v několika prostých slovech, větách vystihnout to, k čemu se jini ani nepřiblíží ve stech stranách pompézního vyprávění. „Mít všeho plné oči, srdce, mít všechno moc rád a pak to teprve může na plátno,“ prohlásil jednou. Jindy na totéž téma napsal: „Procházíte krajinou svého zájmu, ustálíte se na jejích znacích, stejně jako pozoruje a poznává duši člověka, ustálíte se na výrazových znacích jeho tváře nebo postavy. Jen tak můžeš pod zevní proměnlivostí přírody uložit to, po čem bude vždy bezpečně poznána. Rozuměj: nejde o portrét, jde o poznání.“

Jak dokonale promlouvá k divákovi toto Rabasovo mistrovství v rozměrném plátně Vzpomínka na maminku z roku 1924! Při pohledu na zastřeně odstíny a matné kontury krušovické krajiny s rodným mlýnem a nejasnou, jen o málo výraznější mamincinou postavou v popředí uprostřed obrazu až mrazí nad sdělností této scény – Ano, přesně takový je charakter vzpomínek, přesně tyto zašlé a nevýrazné barvy a nejasné obrysy vzpomínky mají!

Pro Rabase bylo důležité, aby lidé jeho obrazům rozuměli, jen tak mohl naplnit ono poslání umělce – ukázat krásu, kterou lidé sami nevidí, necítí.

Autoportrét Václava Rabase

Buriana, který žil podle hesla „Být raději tři roky lvem, než třicet kotětem,“ zbrzdila na vítězném tažení světlem první světová válka a v roce 1920 definitivně zastavila nečekaná tragédie, když se zřejmě omylem (mluvilo se však také o úkladu jeho nepřátel) napil ve svém pražském bytě žiravého louhu a nenávratně si poškodil hrdlo. Přestože zpíval dál, z tenoristy „výjimečného umění a strhující velikosti“ zůstal pouhý stín. Poslední ranou do vazů Krále pěvců byla vážná infekce, kterou onemocněl při koncertním turné po Slovensku v roce 1924. Stáhl se na svůj statek v Senomatech u Rakovníka, kde 25. září téhož roku zemřel na rozklad krve. Na poslední cestě symbolicky doprovázel Karla Buriana Siegfriedův pohřební pochod z Wagnerova Soumraku bohů.

Pomník, ve kterém jsou od roku 1932 urny s popelem bratrů Burianů uloženy, navrhl přední český tvůrce moderní architektury František A. Libra, portrétní reliéf (vpravo Karel Burian) vytvořil sochař František Zuska, bratranec pěvců (jeho prací je také pamětní deska na rodném domku Karla Buriana v Rousínově). Na počest pěvců Burianů se v Rakovníku koná od roku 1988 festival vokální tvorby Rakovník bratří Burianů a jejich jménem byla nazvána jedna z ulic v severní části města.

Busty a reliéfy, o nichž byla během vycházky Rakovníkem řeč, nejsou samozřejmě jediné, které byste ve městě našli. Například ve foyer Tylova divadla můžete vidět poprsí dvou vynikajících herců – rakovnické rodačky Otýlie Beníškové (1882-1967, autor busty – Miroslav Pangrác) a Zdeňka Štěpánka (1896-1968, autor busty – Josef Fojtík), který v Rakovníku vyrůstal a začal hrát divadlo.

Nejkratší cesta z urnového háje zpět na Husovo náměstí vede přes Sixtovo náměstí a Palackého ulici – z urnového háje se pusťte dolů přes světelnou křížovátku podél průčelí budovy soudu (před soudem socha K. H. Borovského od Jos. Fojtíka) a na křížovátce pod soudem doleva Palackého ulicí na Husovo náměstí.

Délka vycházky: asi 3 km; **čas vycházky:** asi 2 hodiny (bez prohlídky Muzea T.G.M., Vysoké brány, Rabasovy galerie a Nové výstavní síně), asi 4 hodiny (s prohlídkou Muzea T.G.M., Vysoké brány, Rabasovy galerie a Nové výstavní síně). **Základní vstupné (pro dospělého):** Muzeum T.G.M s prohlídkou Pražské brány - 30 Kč, Vysoká brána - 15 Kč (vyhlídka + expozice fotografií starého Rakovníka a novodobé historie rakovnických ostrostřelců) a 10 Kč (expozice gotických deskových oltářních obrazů), Rabasova galerie - 15 Kč, Nová výstavní síň - 15 Kč.

Na titulní straně - okřídlená hlava z výzdoby budovy pošty na Husově náměstí v Rakovníku. // Průvodce tématickou vycházkou „Rakovnické hlavy“ vydal v roce 2007 Svazek měst a obcí Rakovnícka. Text a grafická úprava: Roman Hartl (hartl@rakovnicko.info). Průvodce je zdarma ke stažení na www.Rakovnicko.info. NEPRODEJNÉ.

www.Rakovnicko.info

PRŮVODCE
TÉMATICKOU VYCHÁZKOU RAKOVNÍKEM
K BUSTÁM A PORTRÉTNÍM RELIÉFŮM
VÝZNAMNÝCH OSOBNOSTÍ

— e f —
**RAKOVNICKÉ
HLAVY**
— e t —
2.

ZIKMUND WINTER, VÁCLAV RABAS,
BRATŘI BURIANOVÉ, FRANTIŠEK OTTA
SIXT Z OTTERSORFU
A DALŠÍ

NAPSAL
ROMAN HARTL

V RAKOVNÍCE 2007.
SVAZEK MĚST A OBCÍ RAKOVNICKA
WWW.RAKOVNICKO.INFO

U nevyrazné krušovické krajiny byla nutnost vystihnout její krásy srozumitelně ještě naléhavější. Rabas tu nemohl nic ošidit, nic ukrýt za rekvizity „pukajících skal, zatmění slunce a trhající se opony chrámové“, musel se opřít pouze o svou uměleckou výřečnost. O to pečlivěji vážil každý tah, každý odstín barvy, hledal inspiraci ve světovém umění, aby našel prostředky, jimiž by nejlépe, nejpoctivěji vložil na rozměrná plátna či do drobných kreseb esenci svého rodného Krušovicka.

Rabas nechtěl být umělcem, před jehož dílem budou lidé nervózně přeshlapovat, lámat si hlavu nad jeho významem, nýbrž nacházet štěstí a bezpečí, protože jim bude působit radost „z milého a upřímného setkání prostých a známých faktů života a z vorucí oddanosti a pravdivosti člověka, stojícího za dílem.“ Věhlas, který si Rabas svou uměleckou práci vydobyl, svědčí o tom, že svého předsevzetí dosáhl, ač sám o své tvorbě tvrdil, že je jen jedním nepatrným krokem na cestě k uměleckému zpodobnění české krajiny.

Zmíněný obraz Vzpomínka na maminku a téměř tři desítky dalších pláten Václava Rabase můžete obdivovat ve stále expozici Rabasovy galerie. K vidění jsou tu i další slavné obrazy tohoto předního českého malíře 20. století – Krušovická kopanina, Krajina v červenci, Na staré stezce, Česání chmele nebo Včelařské zátiší. Rabasova busta v průčelí galerie je dílem sochaře Miroslava Pangráce (jeho rodný dům č. 230, kde má též svůj ateliér, je v ulici hned nad galerií). V Rakovníku, kde vystudoval reálnou školu – dnešní gymnázium, byla na počest Václava Rabase pojmenována také jedna z ulic města.

Prohlídku galerie byste neměli vynechat nejen kvůli Rabasovým obrazům, ale také kvůli možnosti prohlédnout si bývalou rakovnickou synagogu, která je součástí galerie a v současnosti slouží pod jménem Heroldova síň (podle rakovnického rodáka, violoncelisty Jiřího Herolda) jako jedinečná kulisa především pro koncerty vážné hudby.

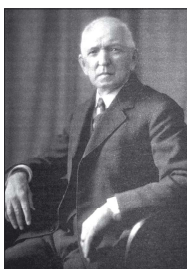
Pod galerií se Vysoká ulice rozchází vlevo k Husovu náměstí a vpravo vzhůru do Havlíčkovy ulice. Dejte se vpravo kolem hostince U Zeleného stromu a na křižovatce vlevo Havlíčkovou ulicí kolem pivovaru až na světelnou křižovatku. Vpravo nad ní se před vámi otevře pohled Kokrdovskou ulicí k rakovnickému hřbitovu a urnovému háji. Vstupte klenutou branou na hřbitov (otevírací doba: květen-srpen - denně 6-20, září-duben - denně 8-18), při zdi několik kroků nad dřevěnou zvonici najdete hrob rodiny Ottovy s bustou Františka Ottu, významného českého podnikatele, výrobce známého mýdla s rakem.

Výtečné ku praní vlněných, hedvábných i jemných látek.

František Otta

(16. 4. 1848 Kostelec nad Labem - 25. 5. 1939 Rakovník)

František Otta

Zakladatel firmy František Otta prý už jako malý kluk snil, že jednou bude mydlářem. Řemeslu se vyučil v Praze, zkušenosti sbíral v Rakousku a Německu, po návratu do Čech pracoval osm let u velkých výrobců mýdla v Praze.

Vydělával dost, ale spokojený nebyl - chtěl sám podnikat, postavil se na vlastní nohy. Tak si roku 1875 pronajal v domě č. 117/I na hlavním náměstí v Rakovníku mydlářskou dílnu a dal se do práce.

Začátky byly tvrdé. Ottovo mýdlo bylo sice kvalitní, své místo na trhu však získávalo jen ztuha. Zlom přišel ve chvíli, kdy František Otta začal stejnou měrou myslet jak na kvalitu svých výrobků, tak na jejich propagaci. Prestal čekat v krámě na zákazníky, až přijdou, vzal své mýdlo a šel za nimi - do vesnic, do měst v okolí - vysvětloval, proč jsou jeho výrobky lepší, proč by měli kupovat právě Ottovo mýdlo. Úspěch se dostavil - zákazníků přibývalo, objednávky se množily. Odbyt mydlárny rostl natolik, že Otta mohl přijmout zaměstnance a v roce 1900 uvést do provozu novou, větší, moderní dílnu u železnice za městem.

Z ní František Otta a jeho synové, kteří rodinný podnik převzali v roce 1921, postupem času vybudovali mohutný průmyslový podnik „prvního řádu“, který těsně před druhou světovou válkou zaměstnával několik set lidí a vyráběl nejen různé druhy mýdel, ale i kosmetiku nebo jedlé tuky.

Ottova továrna vždy dbala na vysokou kvalitu svých výrobků, která pro ni byla stejně typická jako značka firmy - silueta červeného raka - nebo už zmíněná velmi nápaditá propagace. Díky tomu žije věhlas Ottových výrobků dodnes.

Busta Františka Ottu na hrobce Ottovy rodiny je dílem sochaře Josefa Fojtíka (viz busta Zikmunda Wintra a B. Smetany). Kromě domu č. 117/I (dnes drogerie U Jeřábků) je na rakovnickém Husově náměstí spojen s Ottovým jménem ještě dům č. 124/I, kde byla po roce 1900 firemní prodejna a byt rodiny Františka Ottu. Dům nepřehlédnete, dodnes jeho fasádu zdobí velká modrá písmena „FRANTIŠEK OTTA“. Továrnu v dnešní Ottově ulici zničil po druhé světové válce stát, ná-

„Čím je ptáku vzduch a čím je stromu vláha, čím je Velké Praze elektrická dráha, čím je rybě voda, čím je trávě rosa, čím je sedlákoví žací stroj či kosa, čím je ševci kůže, verpánek a sídlo, tím je nám všem bílé rakovnické mýdlo.“ Tak zněl jeden z vtipných reklamních sloganů, které před druhou světovou válkou představovaly zákazníkům kvalitní výrobky z rakovnické Ottovy továrny na mýdla a jedlé tuky.

sledně rodinu Ottů připravil také o další majetek a členové rodiny byli i politicky pronásledováni. Znárodněnou továrnu - RTZ (Rakovnické tukové závody), pak Národní podnik Rakona odkoupila roku 1991 americká společnost Procter & Gamble. Dnešní závod P&G Rakona vyrábí prací prášky, prostředky na mytí nádobí, čistící prostředky, aviváže, deodoranty antiperspiranty a více než 85 procent produkce vyváží do zahraničí (www.procter-gamble.cz). Rodina Ottova žádala po roce 1989 o navrácení továrny, dosáhla však jen finančního odškodnění.

Ze hřbitova zajděte ještě do sousedního urnového háje (vedle hřbitova vpravo; otevírací doba jako na hřbitově), hlavní cesta vás přivede až před monumentální pomník operních pěvců bratří Burianů s portrétním reliéfem bratrů. O Emilovi Burianovi už byla řeč ve Vysoké ulici, zbývá představit ještě jeho staršího a slavnějšího bratra Karla.

Karel Burian

(12. 1. 1870 Rousínov u Rakovníka - 25. 9. 1924 Senomaty)

Karel Burian jako Tristan

Není mnoho českých umělců, kteří dobyli svět stejně triumfálně, jako na přelomu 19. a 20. století bohem nadaný operní pěvec, tenorista Karel Burian.

Sám slavný Caruso o něm prohlásil: „Já dokážu jen něco, ale on všechno.“ Paříž velebila Buriana jako Krále pěvců, pro Němce byl „nejkrásnějším hlasem“ tamní opery, pro Budapešť „nejmilovanějším pěvcem, nejnádhernější silou“, v newyorské Metropolitanu operě zpíval s Carusem a Destinalem.

Drážďany nadšeně aplaudovaly jeho Herodovi při světové premiéře Straussovy Salomé, byl vyznamenán mnoha řády za umění, přetěžké tenorové party oper Richarda Wagnera našly v Burianovi ideálního, nedostizného interpreta.

Jen české Praze nebyl dost dobrý. Zlí jazykové mu vyčítali, že „zpívá Němcům“, jeho světoobčanství si vykládali jako zradu na českém národě a jeho národnostních snahách, a mstivě víc pitvali jeho bohémský život a milostné aféry, než hodnotili jeho umění. Když přijel do Prahy zpívat, dělali z něj v novinách kůži, když za hranicemi triumfoval, mlčeli. Burian na to v soukromých dopisech trpce odpovídal, že se tak jenom potvrzuje stará pravda, že Čech je Čechovi největším nepřítelem.